

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA

SCENARIUSZE ZAJĘĆ I AKTYWNOŚCI

Izabela Podsiadło-Dacewicz

OKULARY CIEKAWOŚCI

Zaproś dzieci do włożenia na chwilę okularów ciekawości. Możesz poprosić o wykonanie ich w ramach pracy domowej. Powiedz klasie, żeby przez chwilę popatrzyła przez nie na świat, otoczenie, przedmioty, inne osoby – tak jakby widziała je pierwszy raz.

Następnie niech dzieci spojrzą na siebie z ciekawością. Niech zapytają siebie:

- „Jak się mam? ”
- „Co u mnie słychać? ”
- „Co jest teraz dla mnie ważne? ”
- „Za czym tęsknię? ”

Zaproś uczennice i uczniów do spaceru po klasie. Kiedy powiesz „stop”, niech zatrzymają się przy najbliższej im osobie i z ciekawością zapytają:

- „Co u Ciebie słychać? ”
- „Jak się czujesz? ”
- „Czego potrzebujesz? ”

Krótko podsumuj z dziećmi spacer w okularach ciekawości. Zapytaj, w czym pomagały okulary. Czego uczniowie i uczennice dowiedzieli się o sobie samych i o sobie nawzajem?

PAJĘCZYNA – CO NAS ŁĄCZY?

Cel

Integracja zespołu klasowego, wzajemne poznawanie się, rozwijanie empatii i zrozumienia dla innych osób.

Materiały

- Kłębek sznurka albo wełny
- Schowane w kopercie paski papieru z niedokończonymi zdaniami (przykłady zdań znajdziesz na końcu scenariusza)
- Plansza z napisem: „...i ja, jesteśmy do siebie podobne/podobni w tym, że...”

Przebieg

Usiądź wspólnie z dziećmi w kręgu. Rozpocznij ćwiczenie, trzymając kłębek w ręku. Wylosuj pasek, podstaw znajdujący się na nim tekst w miejsce kropek na początku zdania z planszy i dokończ je. Rzuć kłębek do wybranego dziecka. Teraz to ono losuje pasek ze zdaniem, które kończy, i rzuca kłębek dalej. Itd. Kartkę z niedokończonym zdaniem osoba losuje dopiero wtedy, kiedy kłębek do niej trafi. Nie wcześniej, ponieważ ważne jest, żeby dzieci słuchały się wzajemnie.

W ten sposób powstaje pajęczyna, która symbolizuje to, że prawie wszystkich ludzi łączą np. podobne uczucia, chociaż na co dzień nie zastanawiamy się nad tym i trudno jest to zauważyć. Pajęczynę można zatrzymać i umieścić w widocznym miejscu w klasie jako symbol więzi między ludźmi.

Modyfikacja

Dzieci mogą rzucać do siebie kłębek bez losowania zdań, mówiąc: „Ja i... [imię dziecka, do którego trafia kłębek] jesteśmy podobni/podobne w tym, że... [wskazanie podobieństwa] ”.

Poszukiwanie podobieństw z osobami, które mogą się od nas różnić, wymaga zatrzymania się i refleksji. Może być formą zarówno integracji zespołu klasowego, jak i działania profilaktycznego chroniącego przed wykluczeniem i przemocą.

Przykładowe propozycje niedokończonych zdań

1. Dziewczynka, która wygląda na bardzo smutną...
2. Chłopak, który ma nowy model iPada, na którym bez przerwy gra...
3. Chłopiec, który ma poważną wadę wzroku i bardzo słabo widzi...
4. Dziewczynka z dużą nadwagą...
5. Chłopiec, którego codziennie do szkoły odprowadza mama w hidżabie...
6. Chłopiec, który ma trójkę młodszego rodzeństwa i musi się nimi opiekować po lekcjach...
7. Dziewczynka pochodzenia romskiego...
8. Chłopiec, który chodzi o kulach...
9. Dziewczynka, której tata porusza się za pomocą wózka...
10. Chłopiec narodowości wietnamskiej...
11. Chłopiec z widoczną blizną na policzku...
12. Dziewczynka bez włosów i brwi...
13. Chłopiec, który ma o wiele za dużą kurtkę i za długie spodnie, zniszczone buty i nie ma komórki...
14. Dziewczynka, która mieszka w domu dziecka...
15. Chłopiec w dresie, z piłką do koszykówki...

MAGICZNA DZIEWIĄTKA

Narysuj kredą lub wyklej taśmą malarską na podłodze cyfrę 6. Podziel dzieci na dwa zespoły. Jeden powinien stanąć na górze cyfry, a drugi na dole. Zapytaj dzieci, co widzą.

Poproś grupy o zamianę miejsc.

Następnie zapytaj: **od czego zależy to, co widzą? Kto mówi prawdę? Co mogą zrobić, aby zobaczyć punkt widzenia innych osób?**

Podsumuj to doświadczenie – podkreśl, że każdy człowiek ma swój unikalny sposób widzenia świata. Będąc świadkiem lub świadkinią tych samych wydarzeń, każde z nas przeżyje je w swój niepowtarzalny sposób. Każda osoba ma prawo do swojej perspektywy. Będąc razem, uczymy się wzajemnie swoich perspektyw i dzięki temu możemy otwierać się i poszerzać swoje pole widzenia.

Zapytaj dzieci, **co jest potrzebne do tego, żeby zobaczyć perspektywę drugiej osoby.**

Aby zauważyć perspektywę innych osób, potrzebny jest ruch w ich stronę, próba zobaczenia świata z tego miejsca, w którym one się znajdują, brak oceny, uznanie tego, że ktoś może mieć inaczej niż ja.

PRAWDA CZY FAŁSZ – KILKA MITÓW O PRZEMOCY

Przygotowanie

Podziel przestrzeń w sali na dwie części – przyklej na środku podłogi linię z papierowej taśmy. Na przeciwległych ścianach, po dwóch stronach linii, powieś kartki z napisami: na jednej „Prawda”, na drugiej „Fałsz”. Poinformuj dzieci, że linia, która dzieli salę, oznacza granicę pomiędzy częścią „Prawda” i częścią „Fałsz”, a sama linia jest strefą neutralną.

Przebieg

Poinformuj dzieci, że za chwilę przeczytasz różne stwierdzenia. Po każdym osoby uczestniczące w ćwiczeniu powinny indywidualnie, w ciszy, zdecydować, czy zgadzają się z nim, czy nie, a następnie zająć miejsca odpowiadające ich stanowiskom – przejść na odpowiednią stronę sali. Każda osoba powinna zająć jakieś miejsce. Jeśli nie jest pewna swojego zdania, może stanąć na papierowej linii lub tuż obok niej. Osoby pewne swojego stanowiska powinny stanąć jak najbliżej napisu „Prawda” lub „Fałsz”. Odległość, w jakiej staną od ściany lub papierowej linii, będzie odzwierciedlać stopień jednoznaczności opinii lub dylematy, które uniemożliwiają zajęcie zdecydowanego stanowiska.

Po zajęciu miejsc przez dzieci poproś je o uzasadnienie decyzji. Jeśli w czasie prezentacji ktoś poczuje się przekonany argumentami przedstawianymi przez inne osoby, może zmienić swoją pozycję. Jeśli zauważysz, że niektóre stwierdzenia wzbudzają kontrowersje, możesz przeprowadzić ćwiczenie polegające na próbie osiągnięcia porozumienia. Wybierz kontrowersyjne zdania i wspólnie spróbujcie je przeformułować tak, aby wszystkie osoby zgodziły się z ich brzmieniem.

Propozycja stwierdzeń (z krótkim uzasadnieniem dla osoby prowadzącej)

1. Tylko chłopcy stosują przemoc.

Fałsz. Zarówno chłopcy, jak i dziewczyny stosują przemoc.

2. Powtarzające się obgadywanie i plotkowanie są formami przemocy.

Prawda. Oprócz formy fizycznej istnieje wiele innych form przemocy, np. przezywanie, wyśmiewanie, obgadywanie, plotkowanie, odsuwanie kogoś od grupy itd. Obgadywanie i plotkowanie są formami przemocy, ponieważ niszczą czyjeś dobre imię i uderzają w godność tej osoby.

3. Przemoc fizyczna jest gorsza niż przemoc relacyjna.

Fałsz. Wszystko zależy od sytuacji. Często przemoc relacyjna jest o wiele gorsza i trwa dłużej. Cierpienie związane z wykluczeniem lub odrzuceniem może być równie duże jak fizyczne, tylko jest mniej widoczne, bo „krew się nie leje”, a osoby poszkodowane często je ukrywają.

4. Jeśli widzi się, że grupa uczniów i uczennic znęca się nad kolegą lub koleżanką, należy pomóc tej osobie i stanąć w jej obronie.

Prawda. Należy pomagać. Reagowanie na przemoc i stawanie w obronie osób, które doświadczają przemocy, jest trudne i wymaga dużej odwagi. Często trzeba przeciwstawić się rówieśnikom lub rówieśniczkom. Warto pamiętać, że można poprosić o pomoc kolegów i koleżanki, rodziców, nauczyciela lub nauczycielkę.

5. Jeśli ktoś doświadcza przemocy w szkole i powie o tym nauczycielowi lub nauczycielce, to będzie donosicielem/donosicielką.

Fałsz. Mówienie o przemocy jest szukaniem pomocy, a nie donoszeniem. Osoba poszkodowana, ale także będąca świadkiem lub świadkinią przemocy powinna o tym powiedzieć komuś z grona nauczycielskiego. W ten sposób może uzyskać wsparcie.

6. Najlepszą obroną przed wyśmiewaniem i przezywaniem także jest przezywanie i wyśmiewanie.

Fałsz. Jest wiele bezprzemocowych metod obrony przed przezywaniem i wyśmiewaniem. Metoda „oko za oko, ząb za ząb” często źle się kończy i dla osoby zaczepiającej, i dla zaczepianej. Lepiej bronić się, wykorzystując swój spryt oraz inteligencję.

7. Żarty i wygłupy – to nie jest przemoc.

Fałsz. Jeżeli te żarty kogoś ranią, to jest to przemoc.

Zakończenie ćwiczenia

Uczniowie i uczennice dzielą się swoimi wrażeniami i spostrzeżeniami dotyczącymi ćwiczenia:

- „W czasie ćwiczenia dowiedziałam/dowiedziałem się...”.
- „Najbardziej interesujące dla mnie było...”.

BLISKO-DALEKO

Klasa staje w kole. Każde dziecko wybiera sobie w myślach jedną osobę z grupy – będzie to osoba A. Na Twoje klaśnięcie wszyscy zaczynają chodzić po sali, a ich zadaniem jest być jak najbliżej osoby A.

Na kolejne klaśnięcie dzieci stają ponownie w kole i każdy wybiera sobie w myślach drugą osobę – B. Następnie wszyscy znów chodzą po sali, a ich zadaniem jest trzymać się jak najbliżej osoby A i jednocześnie jak najdalej osoby B.

Ćwiczenie to ma na celu zwrócenie uwagi na wszystkie osoby w klasie.

Możesz je też wykorzystać do podziału na mniejsze grupy do jakiegoś zadania.

prof. Jacek Pyżalski

JAK NIE STAĆ SIĘ PRZYPADKOWYM SPRAWCĄ LUB SPRAWCZYNIA PRZEMOCY W SIECI?

Cel

Ćwiczenie ma pokazać, że w środowisku online łatwiej jest kogoś skrzywdzić.

Czas

Około 45 minut

Przebieg

1. Podkreśl, że komunikacja online, choć jest powszechnie wykorzystywana, różni się od tradycyjnej (offline) i że w takim kontakcie można łatwiej skrzywdzić inną osobę. Zapytaj uczennice i uczniów, czy znają przypadki, że ktoś nieświadomie, impulsywnie potraktował inną osobę źle w internecie. Zapytaj młodych ludzi o zdanie: dlaczego tak jest?
2. Po dyskusji warto omówić z klasą takie kwestie jak anonimowość w sieci i – w przypadku komunikacji pisemnej online – brak informacji, które czerpiemy z komunikacji niewerbalnej (np. mimiki). Często nie rozpoznajemy przez to emocji innych osób, nie zauważamy krzywdy wyrządzanej online itd.
3. Bazując na tych rozważaniach, możecie sformułować wspólnie kodeks działań, które zmniejszą ryzyko stania się sprawcą lub sprawczynią przemocy w sieci, np.:
 - Kiedy ktoś Cię zdenerwuje online, to zanim odpiszesz, odejdz od ekranu/ odłóż telefon i przemyśl, co chcesz napisać.
 - Zastanów się, czy nie lepiej wysłać odpowiedź prywatnie, a nie publicznie.

Orientacyjny czas na wykonanie aktywności: 15 min (część A) + 15 min (część B) + 5 min (część C)

Aktywność umożliwia refleksję nad tym, jakie zachowania sprzyjają budowaniu dobrych relacji i współpracy w klasie, a jakie mogą to utrudniać. Zachęca uczniów i uczennice do szukania konstruktywnych rozwiązań w sytuacji konfliktu i innych trudności interpersonalnych oraz do proszenia o wsparcie dorosłych, gdy jest taka potrzeba.

Przygotowanie:

- jednometrowe sznurki, linki lub wstążki – po jednej sztuce na parę
- zdania ułatwiające i utrudniające budowanie dobrych relacji (przetłumaczone na języki, którymi posługują się osoby w klasie, wyświetlane na slajdach)
- kartki A4 i długopisy lub mazaki
- karteczki post-it

Przebieg:

CZĘŚĆ A

- Rozrzuć na podłodze sznurki i poproś każdą osobę o złapanie za jeden koniec. W ten sposób utworzą się pary.
- Poproś, aby osoby w parach stanęły naprzeciwko siebie, trzymając pomiędzy sobą naprężony sznurek.
- Powiedz, że za chwilę będziecie czytać wyświetlane na tablicy wypowiedzi, które opisują różne zachowania.
- Poproś, aby uczennice i uczniowie robili krok do przodu, jeżeli uznają, że jest to zachowanie, które przybliży ich do kontaktu z drugą osobą, skraca dystans i buduje relację. Jeżeli natomiast uznają, że to zachowanie zniechęca do kontaktu, zwiększa dystans, zmniejsza poczucie zaufania czy powoduje różne trudne emocje – robią krok do tyłu. Jeżeli uznają, że zachowanie mogłoby doprowadzić do zerwania relacji z drugą osobą, pokazują to gestem naśladującym przecinanie liny nożyczkami.
- Zaprezentuj przykład w parze z jedną osobą z klasy, aby uczniowie i uczennice dokładnie zrozumieli polecenia. Poproś, by w trakcie wykonywania zadania osoby zwracały uwagę, gdzie stoją one same oraz gdzie staje druga osoba.
- Czytaj kolejno zdania i wskazuj na nie lub poproś o przeczytanie osoby z klasy (jedna osoba czyta zdanie w swoim języku, a pozostałe doczytują w języku dla nich zrozumiałym).

CZĘŚĆ B

- Poproś osoby, aby usiadły na swoich miejscach.
- Weź do ręki jeden sznurek i przetnij go.
- Poproś klasę o przypomnienie kilku zachowań, które mogły być dla nich szczególnie trudne, doprowadzić do konfliktu czy nawet zerwania relacji.
- Zwiąż dwa kawałki przeciętego sznurka w całość. Wspólnie poszukajcie sposobów na to, jak można rozwiązać konflikt, odbudować zaufanie, naprawić sytuację.
- Rozdaj karteczki post-it i poproś, żeby każda osoba zapisała swoje propozycje DRUKOWANYMI LITERAMI w języku, który zna. Przyklejcie karteczki na tablicy. Poproś klasę o podejście do niej i przeczytanie propozycji.
- W razie potrzeby korzystajcie z translatorów w telefonach (np. można zrobić zdjęcie tablicy i przetłumaczyć wszystkie słowa za pomocą strony <https://translate.yandex.com/>. Uwaga: aplikacja nie jest w stanie tłumaczyć odręcznych liter pisanych, jedynie drukowane).

CZĘŚĆ C

- Powiedz, że niekiedy w sytuacji konfliktu w klasie warto poprosić o pomoc osoby trzecie, również dorosłe (ze szkoły i spoza niej, także z różnych instytucji).
- Zróbcie na forum burzę pomysłów, kim mogą być takie osoby. Zaproś uczniów i uczennice do chwili refleksji indywidualnej. Możecie również wyszukać informacje w sieci. Następnie zbierzcie odpowiedzi na jednym plakacie. Mogą się na nim pojawić np.: przyjaciel, koleżanka z własnej lub innej klasy, nauczyciel, asystentka międzykulturowa, pedagog szkolny, psycholożka szkolna lub z poradni psychologiczno-pedagogicznej, rodzice, starsze rodzeństwo, telefon zaufania dla dzieci i młodzieży 116 111 (dyżury są w różnych językach), osoby z organizacji pozarządowych.

Poproś każdą osobę, aby odrysowała na kartce swoją dłoń i zapisała na niej pięć osób lub organizacji, które mogą być dla niej pomocne w trudnych sytuacjach.

Lista zdań z zachowaniami, które wspierają lub utrudniają budowanie relacji:

- Ktoś uśmiecha się do Ciebie i pyta, jak się dzisiaj masz.
- Ktoś Cię ocenia (np. mówi: Jesteś głupi/ jesteś niekulturalna).
- Ktoś mówi Ci, jak się czuje w związku z Twoim zachowaniem (np. Gdy mówisz do mnie... jest mi przykro).
- Ktoś źle się czuje w związku z Twoim zachowaniem, ale udaje, że nic się nie stało.
- Druga osoba chce postawić na swoim w dyskusji.
- Obie osoby mówią, jaki mają pomysł na rozwiązanie.
- Osoba przerywa Ci, gdy mówisz coś, co jest dla Ciebie ważne.
- Osoba słucha Cię uważnie.

- Ktoś na Ciebie krzyczy.
- Ktoś obgaduje Cię za plecami.
- Ktoś rozsyła prześmiewcze memy o Tobie.
- Ktoś Cię okłamuje.
- Proście o pomoc osobę trzecią, gdy nie możecie się dogadać we dwoje.

* Ćwiczenie pochodzi z publikacji *"Przewodnik dla szkół. Jak pracować w międzykulturowej klasie na etapie przygotowania, integracji i dalszego budowania relacji?"* stworzonej w ramach programu Razem w Klasie realizowanego przez Fundację Szkoła z Klasą i Plan International.

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0).

Projekt Szkoła Dobrostanu korzysta z dofinansowania o wartości 127 000 euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Funduszy EOG. Celem projektu jest stworzenie innowacji pedagogicznej, która podniesie świadomość roli szkoły we wzmacnianiu zdrowia psychicznego uczniów.

Projekt współfinansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności.

Lider programu:

Partner:

Finansowanie:

